

(המשך מעמוד 22)

...הוא עונה. הפרווה שלו הותכת. סכיניו אינו חדל מלהבריך. כמובן, אבל הוא חותך. "סתם במשך החריקות. שדוש חריקות הן שהוא שוא את חריקת העגנות לפנית בוקר, כשאדם עוד ישן, אבל חייבים לסמוך להן. פתיסוף הן מביאות לחם או חלב. גם חריקת מוננות בכתחריזות או חריקת קרונות רכבת על פסים אינו נעימות לאוין אך גם הן סוף סוף לתועלת הציבור. אולם ישנה חריקה אחת שהוא שוא אותה בכל לב ואין לה כפרה, כי כל תועלת אין בה: זו חריקת הדלת על ציריה. ונאמר, אדוני בגין, היה חריקת דלת שבזיו."

ואחר המשל החריף, באה הפרווה הפליטית הטרגית: "ישנה אירמטיקה. ישנם יחסים-חיות. עדיין אין כוחותינו מספיקים, ועל כן אסור לפטפט על מרד."

רשום משל ממשליו הקלאסיים: באחד המקומות קרה אסון. שריפה. היו הרבה קרובות והרבה ילדים נחיתמו. החלו לטפל בהם. בהאשונה החלקו היתומים בין בתים שונים. אבל כעבור זמן-מה קצה נפשם של האנשים הטובים בילדים הזרים. נוצר מצב של רוגזה וטינה. עד שבא חכם אחד ואמר: גם האדם הטוב ביותר אינו רוצה זרים בביתו. אבל אין הוא אכזרי כלל. יש לכוון את נדיבותו ליישבה עם מידת האנוכיות הרגילה. וזו העצה: כל אחד יתן תרומה לתקמת בית יתומים. הילדים יוצאו מהבתים הפרטיים. לשביעית-רצונם של המחזיקים בהם עתה, וגם לא יופקרו. כי בית-יתומים יהיה להם. העולם אינו נדיב עד כדי כך. שכל מדינה, ואף

המקורטית ביותר, תכניס לגבולותיה את הפליטים היהודים. אבל העולם גם אינו אכזרי עד כדי כך. שסירב להגיש כל עזרה. והטובים באמונות יתמכו בכל לבם ברעיון מדינה עברית. שחא כבית-יתום מים שבמשל.

"ואחרון אחרון: אם אתה, אדון בגין, אינך מאמין שיש עוד מצפון בעולם, אין לך ברירה אלא לדעת לנהר ויסדה העמוק."

לאחר מכן נטל אלדד עצמו את רשות הדיבור. למרות שהיה חדש בחבורה זו, קיבל על עצמו לחלוק על דבריו של ז'בוטינסקי.

הוא מתאר את ההמשך כך: "מימיני למטה, ישב ראש-בית'ר. מש' מאלו למעלה, ישב מנחם בגין. לא הכירנו איש את רעהו עד אז. ואינני יודע אם חשב על כך שאני עומד להגן עליו במי שרין מפני התקפתו החריפה של ראש-בית'ר. במצפון העולם לא האמנתי אף אני. ולוויסלה בכל זאת לא רציתי ללכת. בדרך כלל רוצק אני מאבירות' ואדי-בות בפולמוס. אבל דמותו של ראש-בית'ר חייבה כמובן נימוסין. לא לשם אירוניה. כי אם באמת מתוך כנות הרצון שלא להכאיבו. פתחתי בבקשת סליחה על שגם אני אשמע באוזני חריקת-דלת. אלא — ושוב מתוך בקשת סליחה — שארע לי מיקרה שהוכיח לי. שיש גם תועלת בחריקת דלת. חריקת דלת העירה אותי פעם משנתי והצילה אותי מגנבים. אשר פתחו אותה (למען האמת, היה זה סיפור בדוי מצדי, אבל מבחינה היסטורית) זה אינו חשוב. הרי יכול היה להיות כך... וכשגנבים מתפרצים לדירתנו, ברך כה תהיה חריקת הדלת. ואכן התגנבו גנב בים לתנועה הלאומית: כניעה ואופורר טנזים."

פתיחה זו זכתה במחאיות-כפיים רבות וצהוק רעם, אבל לא בגלל ההומור שבדבר. היה זה סימפטום למשהו אחר. היתה מעיקה על לב רוב הצירים. מועקה אחר דבריו החריפים של ז'בוטינסקי. מנחם דיבר מלב ריבם, והנה כונו דבריו בכינוי חריף. מועקה זו הורדה בבת אחת בפתיחתי. החשבון הושעה. לאחר כך סיפר לי ערי ז'בוטינסקי, שיותר מכלום מתאם כף אביו, באמריו: "תספ אותי. אבל אצל ודאי שזה בא מתוך הנאה אסתטית שבהחזרת המכה. אחד מאחרוני האסתטים הר גדולים היה. על כן ביכר את האומר על הסאטירה, ואביר היה — שלא כמנון."

אלם כאשר עמד אלדד על ההבדל בין "המנטליות של המאה ה-19", תוך רמז ברור לז'בוטינסקי, ובין "המנטליות של המאה ה-20", כשהכוונה לאנשי אציל ולבגין, לא החזיק ז'בוטינסקי מעמד. הוא קם ועזב את האולם באמצע הנאום.

הוא לא היה מסוגל להשלים עם הסיגנון החדש של חניכיו, שהישעו מן הנעשה באירופה הפאשיסטית, ושהתנכרו לאידיאלים של יופי ואצילות שעמדו לנגד עיניו.

הסיגנון החדש ניצח. הכינוס קיבל את התי קון שהישע עידיי בגין, נגד דעתו של ראש-בית'ר. אחרי זה נבחר ז'בוטינסקי שוב לראש-בית'ר, פה אחד.

אלוהים, לשלמון בחרתנו!

אותו מעמד קרא ז'בוטינסקי כמתנה לכינוס. שיר חדש שחיבר זה עתה. הוא נכתב על רקע השינאה הגוברת בין זרועות-ז'בוטינסקים הנהגת היישוב, ששללה

מבית'רים סרטיפיקאטים" הפלתה אותם לרעה בחלוקת מקומות-העבודה בארץ. כיום יש משמעות מיוחדת למילים שכתב ז'בוטינסקי אז:

"מן היום בו נקראתי לפלא / של ביתר וציון וטיני / יד אחים הסנירתי לכלא / ותנעל בית-אמי לפני. / בית'רים, המולדת לנו / לכמונו הנכר הניצח. / אלוהים, ליגון בחרתנו / ותבחר לתליין את אחי! / זה הריב לא נפתר הוא עדיין / ביו אדום ללבן ותכול. / עוד שלם נשלם לך, קין. / את נפשות צעיריך ניטול!"

ולמן לונברג בית'רי מריגא (ולאחר מכן מנהל מעריב) התלונן על הפיסקה המדברת על היגון. "עד מתי נסבלו?" שאל.

ז'בוטינסקי נענה לתלונה זו, וכתב בית חדש: "כי אנחנו שריר נטענו / בגנות, מעכו, עד גרדום. / אלוהים, לשלמון בחרתנו / על לבן ותכוד וארם!"

הגשמת נבואה זו התאחרה ביו 30 שנים. האיש שהגשים אותה היה בן 25, כששמע את השיר לראשונה מפי ז'בוטינסקי.

רעם חני'י

כ אשר שאל לאחרונה עיתונאי ור את מזכירו המסור של בגין, יחיאל קדישאי (כיום מנהל לישכת ראש-הממשלה) על דיועתי של ראש-הממשלה החדש, השיב לו קדישאי קצרות: "לך וקרא את כיתבי ז'בוטינסקי!" היתה זאת עצה נבונה. בגין אינו איש-ההלכה ולא הוגה-דיעות. ההלכה כולה נקבעה על-ידי ז'בוטינסקי.

זאב ז'בוטינסקי אחרי מוחו בניו-יורק (יוני 1940)

בגין רואה את עצמו כמגשים תורתו. פעם אמר לאלדד: "כשאני נותן פקודה, אני מרגיש את ראש-בית'ר עומד על גבי ומצווה עלי לתת את הפקודה!" אין ספק שבגין רואה את עצמו לא רק כמו שמכצע את צו ההשגחה העליונה, אלא גם כמוציא-לפועל שד ציונות ז'בוטינסקי. על נכונותה של אמונה זו קיימות, כמובן, דיעות שונות.

הסידור של בגין הואים רציפות היסטורית ישירה בין הרצל-ז'בוטינסקי-בגין, בדומה למשולש הקומוניסטי מארכס-לנין-סטאלין. אך יש הפוסלים רציפות זו מכל וכל. בין הסידור הוותיקים של ז'בוטינסקי יש לא-מעטים הרואים בבגין את מסלף תורתו של מנהיגם הנערץ.

ארתור קסטלר, שהיה בנעוריו רוויזיוניסט ושהגיע ארצה כעולה בלתי-ליגאלי, הביע דיעה זו בצורה הותכת: "מבחינת האדיאלוגיה המיוחדת שלהם יש להאות (את אציל ולח") כצאצאים בלתי-חוקיים של הליברלים הלאומי של ז'בוטינסקי. הם התייחסו אליו כפאטרון הקודש שלהם, כמו שהרוסים מתייחסים לקארל מארכס, ובערך באותה מידה של הצדקה."

הם ירשו את התוכנית הממסיליסטית של הרוויזיון גיסטים. את רגש הבו למנהיגות הצינית הרישמית, ואף את חוש התרעומת האביבה למיפלגות השמאל. אולם הם לא ירשו דבר מן הליברליזם של ז'בוטינסקי, ולא מן האוריינטציה המערבית הרחוק האירופית שלו. "האדיאלוגיה שלהם היא לאימנות פרימיטיביות, לשונם היא גיבוש של מליציות רגשניות, כליוויות דברירעם הנ"כיים."

הוסיף קסטלר, בהערתי-אגב מעניינת: "אף על פי כן אין לראותם כפאשיסטים. אלא אם כן נקרא גם את המכבים ואת שמואל הנביא שם פאשיסטים. ככלות הכול, נביא מעורף זה הוא שפקד על המלך שאל לקום ולהכות בעומק ולא לחמול על הנשים, חוקנים, ואף לא על היונקים חלב שדי אם. התנ"ך, אם לקחתו כמדריך מעשי למדיניות המאה ה-20, השפעתו מוזיקה יותר מספרו של היטלר, מיון קאמפוס."

הערכת קירבתו הרחוקת של בגין לז'בוני טינסקי, או ריחוקו ממנו, תלויה, כמובן, בנקודת-ההשקפה של המעריך. מבחינת מסוינות מות יש המשך ישיר. מבחינות אחרות פעורה בין השניים תהום.

ז'בוטינסקי היה בן למשפחה מתבוללת באדיסיה, אדם פתוח לתרבות העולם. הוא ראה ארצנו וזרת בגיל צעיר, למד באיסליה הליברלית, שלח הביתה פליטונים שופעי תרבות והומור. הוא היה חדור אופטימיזם עמוק, האמין בעמידה-תחבות ובמצפון האנושות, ועל כן יכל היה להיות ליברל אמיתי. הוא היה לאומן ברוחו של ג'וזפה מאצוני, אשר-הרוח של התנועה הלאומית האיטלקית במאה שעברה, שלא ראה כל סתירה בין לאומנותו בין דבקו בתודאל הקידמה הכל-אנושית.

בגין בא מהווי אחרי לגמרי וגדל בתקופה שונה לתלוטין. הוא גדל במשפחה אדוקה, בסביבה צרת-אופקים. מול פני אנטי-שמיות תמדת, בפליך שהייה או פאשיסטי-טיתלמחצה, תחת שילטונו של "המרשל" יוף פילסודסקי, באירופה שבה כבר עלה מוסוליני לגדולה, ושעמדה ליפול לידיו של אדולף היטלר.

ז'בוטינסקי, בניגוד לחיים וייצמן, סירב להיפגש עם מוסוליני, גם כשהיו נימוקים פוריי טיים טובים בזכות פגישה כזאת. אבל הוא אהב את האיטלקים, את הצרפתים, ובעיקר את הבריטים. אזה היו, מבחינה מסוימת, אהבת חייו.

בסיפרו של בגין מבצבצת השינאה לי בריטים כימעט מכל שורה — אף שהספר נכתב אחרי סיום המאבק, כשכבר היה ניתן לראות גם את היריב פטרספקטיבה מאוזנת יותר. ז'בוטינסקי לעומת זאת, כלל לא העלה על דעתו מילחמה בברי טניה. הוא ראה באציל בעיקר מכשיר כדי לשכנע את הבריטים שיש ליהודים כוח צבאי יעיל, ושעל כן כדאי לבריטניה לברות ברית עם היישוב היהודי, שיש מור על האינטרסים הבריטיים במזרח התיכון בצורה יעילה יותר מאשר השלי טים הפיאודליים הערביים. הוא היה מוכן בהחלט לכך שהמדינה היהודית שתקום תהווה דומיניון במסגרת חברי-העמים ה-בריטי.

כאשר נתקל במעשי עוינות ואכזריות מצד שליחי השילטון הבריטי בארץ, המ ציא ז'בוטינסקי את התיאוריה של "דוק טור ג'קיל ומיסטר הייד". הדוקטור הטוב שבסיפור הוא הבריטי במולדתו, שהוא איש הגון וליברלי, ואילו מיסטר הייד רע הוא הבריטי במושבות, אך בסופו של דבר, כך היה משוכנע, ינצח האנגלי הטוב. גיבורו האידיאלי של ז'בוטינסקי, קין שתואר בסיפרו "שימשון", הוא גבר חזק היודע לחצוק, שי נפשו ויצאת אל תרבות הפלשתים, והמודל בתרבות הצרה של עמו. כל זה זר לחלוטין לבגין. לא יעלה על דעתו לעררב גימה של הומור במילחמה למען "עמנו וארצנו". הד"ר אלדד כבר ציין כי אינו יודע את כוחו של הצחוק. בגין מוכיר כוח זה רק פעם אחת בסיפרו המרד, בהקשר שונה לגמרי, כששקל-מלחמה: כדאי להעמיד את האויב בשב מצחיק, כדי לפגוע ביוקרתו.

אילו כתב בגין רומאן — דבר שאינו עודה עדי הדעת — היה גיבורו, מן הסתם, הדייף משימשון הז'בוטינסקאי: יהודי נא, קנאי, השונא את האש הזרה של הפלשתים, המטיף לשיבה אל דת ישראל.

היחס לדת מבליט ביותר את ההבדל בין שני האישים. ז'בוטינסקי היה חילוני קיצוני, ואין ספק שלא חלם אלא על מדינה יהודית חילונית מובהקת. את בנו, ערי, חיינך ברוח אנטי-דתית, וערי הפך אחד החוגלים הקיצוניים בהפרדת הדת מן המדינה. כאשר שלח ז'בוטינסקי לאשתו את צוואתו, בשנת 1953, אחרי שרופא הזהירו בתשאי שהוא סובל ממחלת-לב, הוא כלל בה פסיקה האמרת שאפשר לשרוף את גופתו — דבר האסור בתכלית האיסור על פי הדת היהודית.

בסוף ימיו התפשר עם הדתים, כנראה מטעמים טאקי טיים. אך גם אז הסתפק בסיסמה הסתמית של "השחשת ערכי התורה בחיי האומה". כל זה שונה מאד מן הדתיות העמיקה של בגין, שכל תפיסת-עולמו מעוגנת בייחודם של עמי-ישראל, דתו ומסורתו. התלוץ ערי ז'בוטינסקי, שופע ההומור: "לא איכפת לי שיש לבגין יחס חיובי לדת. מרגיז אותי שהוא מאמין בזה!" הדברים יכלו להיאמר גם על-ידי אביו.

אופטימיזם הרומנטי של ז'בוטינסקי לא ידע גבול. האגדה אמרת שהוא חזה מראש את השואה, ועל כן קרא לפינוי המוני היהודים מאירופה בעוד מועד. אך טעות גדולה מו. הוא לא ראה גם בחלום כלהות את

לפי התיאוריה של הפרופסור ייגאל ידן, היה שימשון עצמו פלישתי.

רשיונות-העליה הבריטיים, שחלו על-ידי הסוכי נות היהודית.